

HET FALENDE VANGNET

Hoe de WIA weer beter wordt

FEBRUARI 2025

COLOFON

Uitgave FNV

Vormgeving Studio FNV

Order 250141_02 | M25011560

Druk Repro FNV

Februari 2025, © FNV

VOORWOORD

In 2018 is de FNV met de andere vakbonden en werkgevers aan de slag gegaan met de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Op verzoek van de toenmalige minister van SZW, Wouter Koolmees. Dat resulteerde op 8 juli 2020 in de aanbidding van een rapport van de Stichting van de Arbeid aan de minister, met daarin een reeks concrete aanbevelingen om het systeem te verbeteren. Op verzoek van de Tweede Kamer hebben de vakbonden in april 2022 een witboek 'Hardheden in de WIA' gemaakt en aan de Vaste Kamercommissie SZW aangeboden. In november 2022 heeft toenmalig minister van SZW Karien van Gennip de commissie OCTAS geïnstalleerd. Die commissie bracht in oktober 2023 een tussenrapportage uit, en op 29 februari 2024 een eindrapport. De strekking van alle rapporten: het kan niet langer zo met de WIA, de WIA bergt onaanvaardbare onrechtvaardigheden in zich, is te ingewikkeld en te weinig op de zieke werknemers gericht. Onze analyse na 6 jaar op de trom slaan: zieke werknemers in Nederland worden massaal aan het lijntje gehouden.

De WIA is, net als de WW, een werknemersverzekering. De WIA wordt niet uit algemene middelen (belastinggeld) betaald, maar uit fondsen. Fondsen (zoals AOF) die gevuld zijn, en inmiddels overstroomd, met premiegeld. Geld dat uit de loonruimte van werknemers komt en in de pot worden gestort door werkgevers. Het geld in het fonds is bedoeld om uitkeringen mee uit te betalen. Er zit veel geld in de 'WIA-pot'. Jaarlijks komt er meer dan 5 miljard euro meer binnen dan dat er aan de WIA wordt uitgegeven en binnenkort zit er meer dan 40 miljard euro in kas. Duizelingwekkende bedragen. Geld dat is opgebracht door werkgevers en werknemers. Geld is nadrukkelijk niet het probleem.

Het huidige kabinet ziet de opgaven die er liggen als het om de WIA gaat. Maar stelt tegelijkertijd dat er geen geld is om de broodnodige verbeteringen tot stand te brengen. Sterker nog, er ligt inmiddels ook een bezuinigingsopdracht, want de WIA is te duur. Maar wat is naar onze mening het ware verhaal?

Als je de Miljoenennota erop naslaat, staat het fonds genoemd als dekking voor zaken die niets met de WIA te maken hebben. De miljarden die jaarlijks meer binnenkomen dan uitgegeven worden en volle arbeidsongeschiktheidskassen zorgen ervoor dat de minister van Financiën kan zeggen dat hij ruim binnen de normen van de Europese begrotingsregels blijft. En aan de andere kant roept de minister van SZW dat er geen geld is voor verbeteringen van de WIA. De waarheid is dat het geld in het vizier lijkt te zijn voor dekking van andere doelen. Bovendien heeft de WIA een veel te hoge premie voor een slechte verzekering. Bij geen enkele verzekering zouden we dat accepteren, waarom dan wel bij onze grootste arbeidsongeschiktheidsverzekering?

Wat er allemaal zo schrijnend is, waarom wij stellen dat dit kabinet op WIA-rooftocht is, hoe het zit met die financiering van de WIA en waarom het zo enorm nodig is dat die verbeteringen in de WIA er komen, is te lezen in dit witboek. Achter de ingewikkelde WIA-techniek gaat grote ellende schuil. Van mensen die werkten, ziek werden en dachten tegen het verlies van hun werk verzekerd te zijn. Maar in werkelijkheid met groot wantrouwen worden behandeld en afgeschreven door de politiek. Na jaren kan ik nog steeds niet wennen. Niet aan de ellende, niet aan de onrechtvaardigheden en niet aan de Excellsheethouding van politici. Het is niet voor niets dat wij ons als FNV al jaren in deze problematiek vastbijten. En we zullen dat blijven doen. Want het falende WIA-systeem moet gerepareerd. Onze verzorgingsstaat staat op het spel.

Kitty Jong, vicevoorzitter FNV

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING: HET FALENDE VANGNET, HOE DE WIA WEER BETER WORDT	6
PROBLEEM 1: GEEN WIA-UITKERING DOOR TE HOGE DREMPEL VAN 35%	9
PROBLEEM 2: EEN VEEL TE LAGE WIA-VERVOLGUITKERING	11
PROBLEEM 3: EEN ONBEGRIJPELIJK SYSTEEM	13
PROBLEEM 4: GROTE UITVOERINGSPROBLEMEN BIJ HET UWV	15
PROBLEEM 5: DE GEVOLGEN VAN FLEX	17
PROBLEEM 6: GEVANGEN IN DE BIJSTAND (EN DE WW)	18
PROBLEEM 7: DE LOTERIJ ALS JE EEN MOEILIK OBJECTIVEERBARE ZIEKTE HEBT	19
GELD GENOEG? GELD GENOEG!	21
OPLOSSINGEN	23

Beeld: Aanbieden van het boek 'Het falende vangnet - hoe de WIA weer beter wordt' aan de Tweede Kamercommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

INLEIDING

HET FALENDE VANGNET, HOE DE WIA WEER BETER WORDT

In 2022 bracht de FNV samen met andere vakbonden het rapport '[hardheden in de WIA](#)' uit (het zogenaamde 'Witboek'). In dit rapport worden een drietal problemen in de WIA aangekaart:

- geen arbeidsongeschiktheidsuitkering, want minder dan 35% arbeidsongeschikt;
- een veel te lage WIA-uitkering voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten bij een vervolguiterkering;
- een onbegrijpelijk systeem (CBBS), een volledig theoretische exercitie waaruit elke relatie met de praktijk verdwenen is.

Sindsdien is er veel gebeurd rond de WIA maar vooral is er veel niet gebeurd. Er is geen enkele wijziging aangebracht om iets aan de hardheden te doen. Deze staan nog onverkort overeind.

Wat wel gebeurd is, is dat er veel gesproken is over de WIA, er is een probleemanalyse gemaakt door de Onafhankelijke Commissie Toekomst Arbeidsongeschiktheidsstelsel (OCTAS), er is enorm veel gesproken over deze analyse, er zijn scenario's geschetst door OCTAS, er is nog meer gesproken over de WIA naar aanleiding van OCTAS, er is een nieuwe regering gekomen met aankondiging om over de WIA te gaan praten enzovoort. Maar feitelijk is er nog niks veranderd in regelgeving en uitvoeringspraktijk.

OCTAS is met drie scenario's gekomen. Twee daarvan breken de rechten van werknemers volledig af, en één biedt openingen voor de oplossingen waar de FNV voor pleit. En die recht doet aan het feit dat de WIA een werknemersverzekering is, waar fors premie voor betaald wordt uit de loonruimte, opzij gezet door werknemers en werkgevers. Jaarlijks worden miljarden minder uitgegeven aan de WIA dan dat aan premie binnenkomt. Er is geld genoeg.

De problemen rond de WIA zijn sinds 2022 alleen maar groter geworden. Het aantal mensen dat in de problemen gekomen is door de hardheden neemt alleen maar toe. En naast deze drie hardheden zijn er immense problemen bijgekomen en zijn enorme uitvoeringsproblemen ontstaan bij het UWV, zoals:

- door tekorten aan allerlei personeel (met name artsen) en chaos in de bedrijfsvoering bij het UWV zijn de wachtlijsten (voor bijvoorbeeld keuringen) lang en worden termijnen met maanden overschreden met alle gevolgen van dien voor de uitkeringsgerechtigde. Duizenden mensen (mogelijk 50.000) hebben te veel of te weinig uitkering ontvangen;
- de afgelopen jaren is eigenlijk pas goed duidelijk geworden dat de instroom in de WIA vooral afkomstig is uit flex (tijdelijke contracten en uitzendwerk). De arbeidsmarkt in Nederland is ziekmakend;
- de problematiek van groepen mensen die niet (meer) voor WIA of Wajong in aanmerking kunnen komen en in andere uitkeringen (Bijstand of WW) terecht komen of helemaal geen uitkering meer hebben, is nog veel groter en nijpender geworden. 'Gevangen in de bijstand' noemen we dat;
- mensen met zogenaamde 'moeilijk objectieveerbare aandoeningen' hebben nog steeds te maken met een loterij: de uitkomst van de WIA-beoordeling is afhankelijk van welke verzekeringsarts de beoordeling doet. Het UWV weet zich nog steeds geen raad met moeilijk objectieveerbare ziektes. Met ziektes zoals ME, Fibromyalgie, Lyme en CVS. Dit was al een probleem maar is veel groter en manifester geworden sinds Long Covid hier in 2022 is bijgekomen.

Al met al kunnen we ondertussen dus spreken van niet drie maar minstens zeven hardheden in de WIA.

Reden voor FNV om de chaos en oneerlijkheid in de WIA maar weer eens aan de kaak te stellen. Dat doen we onder andere middels dit rapport. Naast het signaleren van alle problemen leggen wij uiteraard ook uit waaruit een en ander gefinancierd zou moeten worden en sluiten af met een hoofdstuk over oplossingen zoals FNV die ziet.

Een bescheiden oproep van FNV leverde honderden reacties op van mensen die in de (financiële) problemen zijn gekomen, schandalig behandeld zijn, hun ziekte niet erkend hebben zien worden of andere slechte ervaringen in de WIA hebben. Deze verhalen zijn in deze rapportage verwerkt en zijn de basis van onze noodkreet: 'Kom met een betere WIA'. De verhalen van de mensen geven de noodzaak hiervoor meer dan ooit aan. In de kaders zijn een aantal voorbeelden weergegeven van de meer dan 400(!) reacties die we gehad hebben. Meer dan 400 persoonlijke en heftige verhalen van mensen die zomaar, binnen een korte tijd, de belangrijkste pijlers onder hun bestaan vandaan zagen omvallen: hun gezondheid, hun werk en hun inkomen(szekerheid). En in die context moesten vechten tegen een UWV die niet naast hun, maar tegenover hun kwam te staan. Lees en huiver.

"Een enorm stressvolle tijd. Ik hoop dat het tot een goed einde komt."

'Ik heb nare ervaringen met het UWV en de WIA. Door long COVID ben ik na 2 jaar ziekte bij het UWV gekomen. Na een telefonische keuring ben ik 80-100% afgekeurd. Door een herkeuring, aangevraagd door ex-werkgever, ben ik na een tijd herkeurd door dezelfde keuringarts. Ik had nog dezelfde klachten, maar ben door diezelfde arts 'ineens' genezen verklaard en buiten de WIA terechtgekomen. Mijn WW-rechten waren verlopen in de WIA-periode en op bijstand had ik geen recht door mijn werkende echtgenoot. Ik heb bezwaar gemaakt op het besluit, alleen daar hebben we bijna een jaar op moeten wachten. Een jaar zonder mijn inkomen dus. Een enorme stressvolle tijd voor mij, mijn man en onze familie en vrienden.

Mijn bezwaar is onlangs behandeld. Het voorgenomen besluit is rond de 44% arbeidsongeschikt. Dat zou betekenen terug in de WIA, maar ook dit percentage is waarschijnlijk niet realistisch omdat ik er dan bij moet werken. Ik heb tot nog toe zoveel klachten dat het een grote uitdaging zou worden om iets passends te vinden in inhoud en uren. Heel vervelend vond ik dat de arts zei: 'Ik hoor wat je zegt en ik begrijp dat je beperkingen hebt, maar ze zijn zo moeilijk objectiveerbaar en daarom moeilijk in een FML (functionele mogelijkheden lijst) te zetten'.

De WIA, waar ik immers zelf voor gewerkt heb in feite, is voor mij een zeer stressvol, oneerlijk, onbegrijpelijk en frustrerend verhaal geworden. Ik begrijp weinig van deze manier van keuren, het FML-systeem en nog minder van wat de arbeidsdeskundige daarmee doet. Bovendien zijn de wachttijden onmenselijk lang. Ik heb heel sterk het gevoel dat je afhankelijk bent van welke arts en welk percentage je krijgt. Het is logisch dat iedereen anders werkt, maar er lijkt heel veel verschil in te zitten. Ik ben er elke dag mee bezig, het gaat tenslotte om je inkomen. Ik kan alleen maar heel hard vechten en hopen dat dit tot een goed einde komt, maar zie het nog niet positief in.'

"Onterechte behandeling en nu diep in de problemen."

'Ik heb nooit in mijn 41-jarige loopbaan een beroep hoeven doen op een uitkering. Nu ik door té hard en te fanatiek werken ver over mijn grens ging, zit ik nu in de diepe problemen en dat is heel zuur. Ik heb lang het gevoel gehad dat ik zeer onterecht ben behandeld in deze gang van zaken. Het heeft mijn herstel en zelf vertrouwen geen goed gedaan.'

"Er is geen mooi vangnet. Je wordt er alleen zieker van."

'Ik ben gedeeltelijk arbeidsongeschikt, en dat hele proces is me echt enorm tegengevallen. Ik ging er altijd vanuit dat als je ziek werd, je dan in Nederland met dat mooie vangnet geholpen zou worden. Maar in de praktijk is het zó'n slopend proces dat je er alleen maar zieker van wordt.'

“Het UWV voelt als een donkere wolk boven je hoofd, om je nóg meer af te nemen.”

‘Na 2 jaar ziek zijn heb ik een aanvraag WIA ingediend bij het UWV en telefonisch een gesprek met verzekeringsarts van het UWV gehad. Het was niet echt een gesprek, ik heb mijn verhaal gedaan en dat was het. Zijn conclusie, en die van de arbeidsdeskundige, was dat ik in het kader van de WIA een arbeidsongeschiktheidspercentage had van 80-100%. Werkgever maakte bezwaar tegen deze beslissing, zij wilden een IVA-uitkering voor mij. Maar als donderslag bij heldere hemel kreeg ik toen ineens een brief van UWV met voornemen wijziging beslissing. De wijziging was dat ik geen recht had op WIA, want ik was ineens minder dan 35% arbeidsongeschikt. De grond verdween onder mijn voeten en wist me geen raad. Na heel veel gedoe, en dankzij de FNV, is het uiteindelijk allemaal weer goed gekomen. Althans, niet met mijn gezondheid, maar ik heb wel weer een WGA-uitkering. Vervolgens een brief ontvangen van het UWV dat mijn WIA uitkering over zou gaan in een loonaanvullingsuitkering (Igu). De uitkering zou gelijk blijven aan WIA. Toen een brief ontvangen van UWV omdat, mijn inmiddels ex-werkgever, wederom bezwaar had gemaakt. Volgens ex-werkgever lag er geen actueel sociaal medisch onderzoek ten grondslag aan de beslissing. Weer een herbeoordeling door verzekeringsarts UWV om te beoordelen wat de mogelijkheden waren om te werken. Bijna een jaar na de brief over de Igu eindelijk de beslissing op de deurmat. Ik krijg de loonaanvullingsuitkering en het bezwaar van de ex-werkgever werd ongegrond verklaard. Met wel aangekondigd een herbeoordeling over 1 jaar. Wat blijft is het gevoel dat het UWV als een donkere wolk boven je hoofd rondzweeft om je nog meer af te nemen. Dat gevoel krijg ik maar niet uit mijn hoofd. Het idee dat ik keer op keer moet bewijzen dat ik wel degelijk het een en ander mankeer en nooit meer beter wordt, maar dat ze daar totaal geen interesse voor hebben, steekt mij. En dit is nog zachtjes uitgedrukt.’

PROBLEEM 1: GEEN WIA-UITKERING DOOR TE HOGE DREMPEL VAN 35%

Bij de invoering van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) in 2006 ging men ervan uit dat de groep '35%-minners' in dienst kon blijven en geen arbeidsongeschiktheidsuitkering nodig zouden hebben als inkomensondersteuning. In de praktijk blijkt echter dat minder dan de helft van deze groep daadwerkelijk aan het werk is. De arbeidsparticipatie van de 35%-minners is nauwelijks te onderscheiden van die van de WGA-groep (35-80% arbeidsongeschikt).

Daarnaast ging men er ten onrechte vanuit dat 35%-minners alleen lichte arbeidsbeperkingen zouden hebben. Door de manier waarop verlies aan verdien capaciteit wordt berekend, blijken er echter ook 35%-minners met substantiële of zelfs zware arbeidsbeperkingen te zijn. Deze werknemers raken vaak werkloos en blijven dat ook vanwege hun beperkingen. Het resultaat is dat zij vervolgens, als ze 'voldoen' aan de gezinsinkomens- en vermogenstoetsen, vaak aangewezen zijn op een bijstandsuitkering dan wel nergens recht op hebben, bijvoorbeeld als ze een partner hebben met inkomsten. Bovendien bereikt 25% van deze 35%-minners binnen enkele jaren opnieuw de WIA-poort en wordt dan alsnog WIA-gerechtigde. Vaak is een aanvullende reden voor toegenomen arbeidsongeschiktheid de enorme stress waaraan ze worden blootgesteld, zoals de persoonlijke verhalen ook laten zien.

De FNV is van mening dat de drempel moet worden verlaagd naar 15%. Daarnaast zou de groep WIA-gerechtigden of de '15%-minners' altijd toegang moeten hebben tot WGA-dienstverlening, zoals begeleiding en ondersteuning bij het vinden van werk. In 2011 oordeelde de ILO (International Labour Organization, een VN-organisatie) al dat de ondergrens van 35% in strijd is met het ILO-verdrag 121, omdat deze drempel te hoog was. De ILO adviseerde destijds een verlaging naar 15%. Het rapport van OCTAS stelt in haar eerste variant voor om de drempel te verlagen naar 25%. Hoewel dit nog steeds in strijd is met het VN-verdrag van de ILO, is het wel een stap in de goede richting.

"Geen inkomen meer, en in de tussentijd maar wachten op een oordeel."

Ik heb vroeg genoeg wia aangevraagd. In afwachting daarvan kreeg ik een 'voorlopige' wia uitkering. Na ongeveer 9 maanden werd de Wia-aanvraag afgekeurd. Ik was volgens het UWV nog prima in staat om 40 uur te werken in bijvoorbeeld een magazijn, als wikkelaar ed. In bezwaar gegaan in samenwerking met een jurist van het FNV. Na maanden werd dit ook afgewezen. Zit nog steeds onder de 35 procent. In de tussentijd kreeg ik een afspraak bij een verzekeringsarts van het UWV. Het eerste half uur ging het alleen over lichamelijke klachten uit het verleden en heden. Operaties ed. Daarna nog even snel over de eigenlijke reden van m'n ziekteverzuim. Het laatste kwartier zat ze continue op d'r horloge te kijken. Was merkbaar niet zo geïnteresseerd in hetgeen ik te vertellen had. En dan vind ik het ook wel best. Aan een dood paard kan je niet trekken. In de tussentijd (april) bij de rechtbank bezwaar aangezekend nav van de afwijzing van de Wia-uitkering. Een onafhankelijk verzekeringsarts heeft er op verzoek van de rechtbank ook nog alle stukken doorgenomen en een oordeel gegeven. Tot op heden niks van gehoord. In de tussentijd duurt het maar en duurt het maar.'

"Ik paste niet in het computersysteem."

'In 2018 ben ik uitgevallen op mijn werk. Waar iedereen dacht dat het een appeltje eitje verhaal zou worden, omdat ik in dienst bleef bij de werkgever maar voor minder uren, was de realiteit anders. Ik ging van 32 naar 20 contract uren. Dat is dus 37,5% minder, je zou verwachten dat dit ook het percentage afkeur zou worden. Niets was minder waar, het UWV bleef uitkomen op 34,8% (en dus net onder de grens voor het toekennen van een Wia-uitkering) De argumentatie was 'dat het systeem rekende met de salarisgegevens van de werkgever en op een andere manier konden ze het niet berekenen'. Kortom het systeem kan het niet aan. Pas na vele, vele telefoontjes, en na overleg met de leidinggevende van de afdeling, kwam ook bij het UWV het besef dat het weliswaar niet in het computer systeem paste, maar dat het wel degelijk zo was dat ik 37,5% arbeidsongeschikt was geraakt door mijn ziekte. Je kan zeggen dat dit een succes verhaal is en ik ben de leidinggevende van die afdeling dan ook heeeel dankbaar, maar de hoeveelheid stress die het opleverde door de starheid van de andere medewerkers (die alsmaar verwezen naar het systeem en niet zelf iets konden bedenken) leverde heel veel schade aan mijn gezondheid op.'

Beeld: Bezetting van het UWV-kantoor in Amsterdam op 1 oktober 2024 door leden van de FNV.

PROBLEEM 2: EEN VEEL TE LAGE WIA-VERVOLGUITKERING

De wettelijke minimale duur van de loongerelateerde uitkering is drie maanden, de maximale duur is 24 maanden en is gekoppeld aan het arbeidsverleden. Na afloop van de loongerelateerde uitkering zijn er twee mogelijkheden, afhankelijk van óf en in welke mate iemand werkt. De vervolguitkering wordt toegepast als de werknemer niet of minder dan 50% verdient van de zogenaamde restverdiencapaciteit (het bedrag dat iemand volgens het UWV nog kan verdienen, rekening houdend met de beperkingen).

Deze vervolguitkering is echter slechts een percentage van het wettelijk minimumloon (WML) en is dus losgekoppeld van het oorspronkelijke inkomen, wat resulteert in een bedrag dat aanzienlijk lager is dan het bestaansminimum.

Percentage arbeidsongeschiktheid en uitkeringspercentage per januari 2025

ARBEIDSONGESCHIKTHEID	UITKERINGSPERCENTAGE UWV	HOOGTE VERVOLGUITKERING BIJ EEN WML VAN € 2191,80. BEDRAGEN PER JANUARI 2025
65-80%	50,75%	€ 1.112,34
55-65%	42%	€ 920,56
45-55%	35%	€ 767,13
35-45%	28%	€ 613,70

In 2011 heeft de ILO in een door de FNV aangespannen zaak korte metten gemaakt met deze regeling. Een dergelijke lage uitkering ligt beneden de minimumgrens die het door Nederland geratificeerde ILO-verdrag 121 voorschrijft, namelijk 60% van het referteloan. Ook de impliciete sollicitatieplicht (het verplicht minimaal 50% benutten van de resterende verdiencapaciteit om niet in de WGA-vervolguitkering te komen) is strijdig met dit verdrag. Tot op de dag van vandaag weigert de Nederlandse regering de WIA in overeenstemming te brengen met ILO-verdrag 121.

De vervolguitkering en de vraag of iemand wel of niet voldoet aan de eis van de resterende verdiencapaciteit brengen veel stress met zich mee. De positie van gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers is dan ook uiterst zwak, aangezien werkgevers vaak terughoudend zijn in het aannemen van deze werknemers. Hierdoor draagt de werknemer de volledige consequenties van de strenge eisen van de vervolguitkering. Vaak kan de werknemer niets doen aan het feit dat er geen werk wordt gevonden, omdat zij dus niet worden aangenomen.

De FNV is van mening dat de vervolguitkering afgeschaft moet worden. Iedereen zou een uitkering moeten ontvangen die gebaseerd is op 70% van het laatstverdiende loon, naar rato van de mate van arbeidsongeschiktheid. Op deze manier is de uitkering niet langer afhankelijk van de vraag of iemand voldoende werkt.

Het rapport van OCTAS heeft in haar eerste variant ook het afschaffen van de vervolguitkering voor ogen. De WIA zou met deze maatregel op dit punt in de pas lopen met het VN-verdrag ILO.

“UWV twijfelt zelf ook of hun beslissing wel klopt.”

‘Tijdens mijn laatste ziekenhuisbehandeling heb ik het UWV om hulp moeten vragen. Dit moest omdat ik met de WIA-uitkering van € 579,42 in de problemen kwam en onmogelijk mijn vaste lasten kon betalen. Het advies was om een herbeoordeling van de verzekeringsarts aan te vragen waardoor ik volgens hun in een meer kloppend arbeidsongeschiktheidspercentage terecht zou komen. Het is toch raar dat het UWV zelf zegt dat het wellicht niet klopt wat ze zelf bepalen?’

“Je moet werken, maar ik tover dat werk toch niet tevoorschijn?”

‘Het UWV heeft me gedeeltelijk arbeidsongeschikt verklaard dankzij een urenbeperking van 20 uur. Had ik die urenbeperking niet gekregen, dan was mijn inkomensverlies te laag voor een uitkering. Maar ik kan in het gunstigste geval 5 dagen van 3 uur werken. En dat alléén als ik die 3 uur uitspreid over de dag met tussendoor lange pauzes en zelfs slapen. En dan zijn er ook regelmatig dagen dat die 3 uur óók niet gaan. Hier zit natuurlijk geen werkgever op te wachten!

Elk bericht van het UWV zorgt weer voor stress. Zeker in de eerste jaren van mijn ziek zijn was dat telkens weer ‘goed’ voor paniekaanvallen. En meestal staat er in die berichten ook nog eens dreigende taal in de trant van: ‘Geef u iets niet op tijd door, dan krijgt u tijdelijk minder of geen uitkering en/of een boete’, dat helpt natuurlijk óók niet. De indeling in de WIA is van de zotte: je krijgt een lagere uitkering als je niet voldoende werkt. Maar ik kan dat werk toch niet tevoorschijn toveren? Dát ik nu werk is sowieso een klein wonder.’

“Door ziekte waar ik niet om heb gevraagd zit ik nu in de financiële problemen.”

‘Door ziekte (waar ik niet om heb gevraagd) ben ik terechtgekomen in de WIA. Ik ben voor 40,46% arbeidsongeschikt bevonden na de keuring door een verzekeringsarts van het UWV en kreeg daarom een loongerelateerde uitkering. Ondanks mijn inzet (vrijwilligerswerk en het behalen van het ‘Certificaat Basis Tweewielers’ met baangarantie), ben ik er niet in geslaagd om het salaris te verdienen dat ik volgens het UWV zou ‘kunnen’ verdienen. Mijn uitkering is hierdoor gedaald naar WGA €600. U begrijpt dat ik nu ook in financiële problemen verkeer. Zowel mijn fysieke als mentale welzijn zijn hierdoor ook niet verbeterd. Zie hier mijn hele verhaal: fnv.nl/beterewia.

PROBLEEM 3: EEN ONBEGRIJPELIJK SYSTEEM

Het Claimbeoordelings- en Borgingssysteem (CBBS) wordt door verzekeringsartsen en arbeidsdeskundigen van het UWV gebruikt als hulpmiddel bij onder andere de WIA-beoordeling. Het systeem bevat een uitgebreide lijst van duizenden functies die in Nederland voorkomen. De gevraagde fysieke en mentale belasting van deze functies wordt vergeleken met de eerder vastgestelde belastbaarheid van de werknemer. De functies waarbij een 'match' bestaat tussen belasting en belastbaarheid worden gebruikt om de zogenaamde restverdien capaciteit vast te stellen (wat de werknemer nog zou kunnen verdienen gelet op de beperkingen).

De huidige manier van WIA-beoordeling wordt vaak als te theoretisch ervaren. Werknemers herkennen zich niet in de geduide functies, de veronderstelde mogelijkheden op de arbeidsmarkt en daarmee hun 'verdien capaciteit' op die arbeidsmarkt. Het gaat hier niet alleen om een gevoel: de arbeidsdeelname onder WIA-gerechtigden en 35-minners is laag en deze groepen zijn zelden tot nooit werkzaam in de geduide functies.

a. het arbeidsongeschiktheidspercentage wordt bepaald door een gering aantal functies;

Doordat in de loop van het bestaan van de WIA gemiddeld is aan het aantal benodigde functies en arbeidsplaatsen voor een reële schatting, is een toenemende afstand ontstaan tussen wat iemand nog kan en de beschikbaarheid van dat type werk in de praktijk. Ook vindt veel sneller uitsluiting van de WIA plaats omdat men eerder tot een geslaagde schatting komt.

b. de belastbaarheid van de werknemer sluit lang niet altijd goed aan op de geselecteerde functies;

Wanneer de belastbaarheid van de werknemer voor een geduide functie wordt overschreden, kan dit leiden tot een 'signalering'. Een functie met één of meerdere signaleringen mag alsnog worden gebruikt voor de beoordeling, als dit na overleg tussen de arbeidsdeskundige en de verzekeringsarts wordt goedgekeurd en gemotiveerd. UWV heeft deze praktijk eerder als 'maatwerk' omschreven, maar de WIA-beoordeling kent verder geen maatwerk. Bovendien komt het vaak voor dat er meerdere signaleringen per functie zijn. De vraag is dan of de functie nog wel geschikt is en geduid kan worden. De FNV is van mening dat dit niet zomaar mag, en dat er een objectieve bovengrens vastgesteld moet worden voor het toestaan van overschrijdingen van de Functionele Mogelijkheden Lijst (FML).

c. de afstand tussen de in theorie geselecteerde functies en de praktijk is groot;

Een ander punt is de werkelijke kans van de WIA-gerechtigde op de arbeidsmarkt. Hoewel de functies op papier aan de (medische) belastbaarheid van de werknemer kunnen voldoen, kan hier in de praktijk toch een behoorlijk gat zijn. Dat kan zitten in zowel de daadwerkelijke belasting die gepaard gaat met het werk, maar ook met de afstand tussen potentiële functie en werkervaring. Zonder relevante werkervaring is de kans nihil dat deze persoon ook daadwerkelijk in deze functie aan het werk kan. De FNV vindt dat de geduide functies uit het CBBS concreet meegenomen moeten worden in de dienstverlening naar werk. Als hierbij problemen optreden, moet dit aanleiding geven tot een arbeidskundige herbeoordeling, waarbij het uitgangspunt is dat de geduide functie komt te vervallen.

"Geschikt voor 3 functies, maar die kan ik niet doen met mijn slechtziendheid."

'In september 2023 heb ik een telefonische beoordeling gekregen. In het gesprek heb ik niet alleen mijn nieuwe ziekte aangegeven, maar ook mijn overige beperkingen doorgegeven. Ik ben onder andere vanaf mijn geboorte slechtziend. Aan het einde van het gesprek kreeg ik de beoordeling dat ik toch echt nog wel 30 uur zou kunnen werken. Ik zou echter niet weten hoe. Als ik in een week vier uur bezig ben, kost mij dit al teveel energie. Na een week belde de arbeidsdeskundige. Dit was een kort gesprek. Ze meldde dat ik voor 73% ben afgekeurd. Ik kreeg 3 functies te horen die ik zou kunnen uitvoeren. Dit waren functies die met mijn slechtziendheid niet uitgevoerd kunnen worden. Ik kreeg de mededeling dat het is wat het is. De arts had doorgegeven dat ik geen priegelwerk kan doen en dat was met de functies niet aan de orde. Einde discussie, einde gesprek.'

“Akelig om energie te moeten besteden aan ingaan tegen UWV.”

‘Er kwamen functies uit die ik niet kan vervullen door het geluid en na herziening weer andere functies die ik ook niet kan vervullen door het geluid. Waar ik zelf op kom en geprobeerd heb, namelijk schriftelijk thuiswerk wat helemaal zonder geluid gedaan kan worden, kwam niet aan de orde in de arbeidsongeschiktheidskeuring. Dan wordt er een aantal uren bijgehaald, namelijk neemt iedereen het aantal van 20 uren over dat de bedrijfsarts heeft bedacht. Zoveel uur kan ik niet werken. Ik maak bezwaar omdat mijn probleem onvoldoende wordt erkend. Het is heel akelig om energie te moeten besteden aan ingaan tegen het UWV, maar het niet doen omdat het te belastend is zou de omgekeerde wereld zijn.’

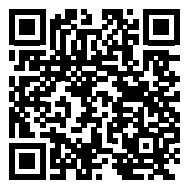
“Beroepen die uit het systeem komen zijn niet kloppend.”

‘Belangrijke dingen zoals amper kunnen auto rijden zijn door de verzekeringsarts niet in de FML lijst gezet waardoor ook beroepen waarin je moet auto rijden wel uit het systeem zijn komen rollen. Arbeidsdeskundige heeft al aangegeven 80-100 % afkeuring maar gaat nu toch zelf nog overleggen met de arts omdat zij nu vindt dat de beroepen die uit het systeem zijn gerold niet kloppend zijn. Dit overleg gaat het verschil maken of ik toch eventueel IVA krijg.’

Leven in de WIA - het verhaal van Arthur

Arthur is door ziekte arbeidsongeschikt geraakt en kan zijn werk niet meer doen. Daardoor moet hij rondkomen van een WIA-uitkering van slechts 578 euro per maand, wat betekent dat hij financieel moet knokken om de eindjes aan elkaar te knopen. Niemand verwacht ooit in de WIA terecht te komen, maar het kan iedereen overkomen. De WIA is keihard en oneerlijk. De FNV strijdt voor een betere WIA. Doe jij mee?

PROBLEEM 4: GROTE UITVOERINGSPROBLEMEN BIJ HET UWV

In 2024 is duidelijker dan ooit geworden dat het UWV de vele en complexe taken die ze hebben in de WIA, niet aankan. De problemen die er waren in de uitvoering zijn in dat jaar gierend uit de klauwen gelopen. Op bijna alle onderdelen van de WIA zijn grote uitvoeringsproblemen. Eind 2024 lopen er zes formele herstelacties en drie onderzoeken naar fouten bij het UWV. Daarnaast lopen de wachttijden bij beoordelingen steeds verder op: minstens een half jaar voor de WIA-beoordeling en een jaar bij Bezwaar en Beroep.

De achterstand bedraagt rond de 13.000 dossiers voor de primaire keuring (loopt volgend jaar op tot 23.000 dossiers) en er zijn maar liefst 20.400 wachtende dossiers voor de herbeoordeling. Duizenden mensen wachten op hun beoordeling en leven in onzekerheid over hun inkomenspositie. Ze kunnen ook niet verder met re-integratie vanwege onduidelijkheid over de rechtspositie bij de huidige werkgever en kunnen geen nieuwe dienstverbanden aangaan met een nieuwe werkgever. En ze hebben vooral geen idee hoe de financiële toekomst eruit gaat zien.

In 2017 is het hybride stelsel ingevoerd. Werkgevers kunnen daarin kiezen om zich publiek te verzekeren voor ziekte van hun werknemers bij het UWV of bij een private verzekeraar. Sinds de invoering van de hybride markt heeft de herbeoordeling een enorme vlucht genomen en dit fenomeen kan worden gezien als één van de grootste oorzaken dat het stelsel van de WIA uit evenwicht is geraakt. Naast dat (alle) werkgevers een financieel belang hebben dat de werknemer een IVA dan wel een 35%-minder wordt (want dan wordt de individuele werkgever hiervoor niet meer belast), wordt de overgrote meerderheid van de aangevraagde herbeoordeling gedaan door de hybride markt. Het komt regelmatig voor dat een werknemer jaarlijks op verzoek van de werkgever herkeurd moet worden. En de enorme achterstand die hier door wordt veroorzaakt (momenteel meer dan 20.000) vormt weer een verdienmodel omdat UWV een boete dient te betalen als de herbeoordeling niet tijdig wordt gedaan. Dus de door de werkgever zelf gecreëerde wachtrij levert een dik financieel voordeel op.

We constateren een duidelijke toename aan onzorgvuldige keuringen waardoor bezwaar nodig is. Maar gedurende die wachttijd van inmiddels oplopend tot een jaar voor die procedure, blijft de oorspronkelijke vaak foute beslissing dus in stand met alle gevolgen van dien (bijvoorbeeld geen enkel recht op een uitkering).

Mensen ervaren deze lange wachttijden als ziekmakend. Deze problematiek wordt al jaren gesignaleerd. Met de invoering van de zogenaamde '60-plusregeling' en een overwerkregeling bij het UWV is een goede slag gemaakt met het beteugelen van de achterstanden. Maar door het niet voortzetten van de 60+regeling, zullen voor 2025 de achterstanden wederom tot onbeheersbare hoogtes stijgen. Het ministerie van SZW lijkt echter een ouder plan van stal te halen om het UWV te ontlasten. Verzekeringsartsen beoordelen nu de re-integratieinspanningen van de werkgever, nadat de bedrijfsarts daar ook naar heeft gekeken. Of een werkgever die inspanningen goed genoeg heeft gedaan, is in ons systeem cruciaal en moet objectief beoordeeld worden. Het oordeel van de bedrijfsarts is dat in onze optiek niet (altijd), en mag dus geen eindoordeel zijn. Maar dat is wel wat werkgevers en het ministerie graag willen; dit ondermijnt echter de positie van de zieke werknemer nog verder.

In de zomer van 2024 werd via door journalisten opgevraagde stukken duidelijk dat het UWV al ruim vier jaar op grote schaal fouten maakt bij het vaststellen van het dagloon. En niemand greep in. De chaos is nu compleet: 200.000 dossiers moeten opnieuw bekeken worden, maar niemand weet eigenlijk hoe.

Het gevolg is dat uitkeringsgerechtigden niet weten waar ze aan toe zijn. Heeft iemand teveel gehad en wordt dat teruggevorderd? Wordt de uitkering in de toekomst naar beneden bijgesteld? Heeft iemand te weinig gehad? Wat zijn de gevolgen voor de nabetaling voor de toeslagen en Toeslagwet (aanvulling tot sociaal minimum)? De FNV heeft op 2 oktober 2024 het hoofdkantoor van het UWV bezet en een ultimatum gesteld. De FNV zal niet toestaan dat de aandacht voor deze chaos verslapt en blijft op allerlei trommels slaan om de soms uitzichtloze situatie van onze leden onder de aandacht te brengen. En natuurlijk om op korte termijn met een oplossing te komen voor deze groep gedupeerden.

“Door de stress van de WIA niet aan goede revalidatie toegekomen.”

‘Ik heb 10 maanden in onzekerheid gezeten of ik in aanmerking kwam voor een WIA-uitkering. Al die maanden heb ik stress gehad van de onzekerheid die boven mijn hoofd hing. De keuringsarts heb ik nooit gezien of gesproken. Een verpleegkundige heeft mij telefonisch ondervraagd. Het rapport wat daaruit kwam klopte niet en was verkeerd geformuleerd. Toen ik daarover een klacht indiende, en graag contact wilde met de arts, kreeg ik weer die verpleegkundige. Ze stelde mij gerust en vertelde dat de arbeidsdeskundige ook nog ging kijken naar het rapport en dat deze ook nog een gesprek met mij zou hebben. Dit gebeurde dus niet.

Na weer 6 weken wachten, kreeg ik doodleuk het rapport van de arbeidsdeskundige met gewoon de tekst en beoordeling zoals de arts deze had opgesteld via de verpleegkundige. Geen gesprek, geen bezoekje. Nee, telefonisch is dit besloten. Ik heb huilend de arbeidsdeskundige gebeld en gezegd dat er niks van klopte en dat ik echt geen 18 uur kon werken zoals zij beweerden.

Uiteindelijk heeft de arbeidsdeskundige het rapport opnieuw gemaakt en toen wilde ze mij eigenlijk ineens helemaal afkeuren. Maar daar zit ik niet op te wachten. Ik heb een zeer ernstige ziekte, maar wil toch wel graag een beetje werken om toch nog mee te kunnen doen in de maatschappij. Werken hoort ook bij mijn levensgeluk en geeft me het gevoel er toe te doen. Het heeft me zoveel stress opgeleverd dat ik gewoon niet aan een goede revalidatie toe ben gekomen. Nooit ziek en dan krijg ik opeens een ernstige ongeneeslijke rotziekte. En dan krijg je ook nog eens dit erbij. Wat een hell! Ik gun het niemand!’

Beeld: Kitty Jong, vicevoorzitter FNV, tijdens bezetting UW-kantoor in Amsterdam in gesprek met mevrouw Hirscher van het UWV.

“Een nieuwe herbeoordeling kan wel een jaar duren...”

‘Bij het proberen toelichten van mijn situatie antwoordde de arts dat ze weinig tijd had en nog een heleboel vragenlijsten die dag moest af werken. Niet lang daarna volgde haar rapportage waaruit bleek dat er niets veranderd was sinds de eerste rapportage. Men vermeldde er nog bij in het gesprek dat een nieuwe herbeoordeling wel een jaar kon duren... Overigens heb ik van die telefonische beoordeling alleen een rapport ontvangen maar ik zou ook opgeroepen worden voor een gesprek met een arbeidsdeskundige, maar ook dit is nog niet gebeurd. Ik kan dus ook niet in bezwaar omdat ik dit niet ontvangen heb.’

“Na meer dan 4 jaar ziek zijn is het nog niet klaar met de WIA.”

‘Na twee jaar ziek naar de z.g. keuringsarts geweest. De enige fysieke aanraking is een hand schudden geweest. De uitslag na enkele weken bij de arbeidsdeskundige die met een rapportage zit te vertellen hoe vaak ik kan bukken en kniebuigingen kan doen. Op basis waarvan?? Kortom gedeeltelijk afgekeurd en gedeeltelijk werken zo werd mij medegedeeld. Vooral dat werken moest ik gaan doen want doe je dat niet dan ga je gekort worden in je uitkering, een soort bedreiging. Ik ben in bezwaar gegaan samen met FNV. Toen werd ik wel geheel gekeurd en nagekeken. Uitslag was ongeveer 4% extra afgekeurd. Grote teleurstelling, moest toch gedeeltelijk werken maar kon dit niet. Na een verslechtering van gezondheid gemeld bij UWV en na 8 maanden pas de keuring en daar uiteindelijk een IVA gekregen. Daar bleef het niet bij, het was ook nog eens met terugwerkende kracht van een jaar met alle financiële gevolgen die ook weer opgelost moesten worden. Ik ben er nog steeds niet klaar mee na meer dan 4 jaar ziek zijn.’

PROBLEEM 5: DE GEVOLGEN VAN FLEX

Flexwerkers hebben ruim twee keer zoveel kans om in de WIA terecht te komen dan werknemers met een vast contract. Dit blijkt uit onderzoek van de FNV. Zie het onderzoek **'Verbeter de WIA begin bij flex'**.

Van de gedeeltelijk arbeidsongeschikte flexwerkers is slechts 30% aan het werk. Terwijl 60% van de mensen werken als ze vanuit een vast contract deels arbeidsongeschikt zijn geworden. Flexwerkers komen dus niet alleen vaker in de WIA, ze zijn daar in de praktijk ook veel vaker volledig van afhankelijk.

Vóórdat een zieke werknemer met een vast contract in de WIA terechtkomt, is er vaak veel gedaan om dat te voorkomen. Er zijn talloze re-integratiemogelijkheden en gedurende twee jaar heeft een werknemer recht op loondoorbetaling bij ziekte (en is er een ontslagverbod van toepassing). Op de inzet van de re-integratieverplichtingen voor de werkgever wordt bovendien (nu nog) streng getoetst. Er is met een vast contract ook een directe relatie met de werkgever, en een transitievergoeding bij ontslag. Hoewel de situatie ook voor mensen met een vast contract niet ideaal is, ontbreken al deze zaken bij flexwerkers. Bij flexwerkers wordt de ziekmelding in de meeste gevallen gevolgd door een beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Daarmee komt de rol van de werkgever grotendeels te vervallen. Werkgevers wentelen zo de risico's van arbeidsongeschiktheid af op collectieve regelingen en vooral op de flexkrachten zelf.

Flexwerk is een verdienmodel geworden. De bestrijding van flexwerk, zodat alleen bij piek en ziekte dit soort contracten ingezet worden, zou veel hoger op de agenda moeten komen. Juist ook om de WIA-instroom te beteugelen. Flexwerkers die dan overblijven, horen rondom ziekte en re-integratie dezelfde ondersteuning, begeleiding en bescherming te krijgen als reguliere werknemers. Dus met een veel grotere verantwoordelijkheid voor de laatste werkgever. En door deze met de reguliere werknemers te vergelijken begeleiding ontvalt de reden voor de Eersteziectewetbeoordeling (ezwb) volledig en kan deze kostbare inzet van artsen elders worden gedaan. Bovendien wordt dan meteen ook een eind gemaakt aan de discriminatoire werking jegens de flexwerkers van de ezwb.

"Door dralen van het UWV kon ik stoppen met mijn re-integratietraject."

'In mijn eerste ziekteperiode heb ik ook een re-integratietraject gevolgd. Conclusie aan het einde: niet werkfit. Ondanks alle moeite en mijn motivatie. Het re-integratiebureau had aan het UWV gevraagd of ze het traject 3 maanden konden verlengen. Het UWV stelde uiteindelijk na wekenlang wachten dat dit alleen maar kon met terugwerkende kracht vanaf datum einde traject. Met andere woorden: er waren al 6 weken voorbij voordat het UWV dit bekend maakte en dus was al de helft van de tijd voorbij. Het re-integratiebureau stelde toen vast dat het geen zin meer had, want de resterende 6 weken waren te kort en zouden mij teveel druk geven. Een paar maanden later heb ik toen gevraagd voor een nieuw traject. Dat heb ik niet gekregen, want ik zou niet hebben meegewerkt aan de verlenging van het eerste traject.'

Beeld: WIA-gedupeerde in gesprek met mevrouw Hirscher, lid van de Raad van Bestuur van het UWV.

PROBLEEM 6: GEVANGEN IN DE BIJSTAND (EN DE WW)

Door het oneerlijke en veel te strenge WIA-systeem en vergelijkbare problematiek in de Wajong, komen veel arbeidsongeschikten terecht in uitkeringen waar ze niet horen. Namelijk de Participatiewet en de WW. De ideologie achter deze regelingen is dat het tijdelijke vangnetten zijn van waaruit mensen eigenlijk direct aan het werk kunnen. Soms met wat ondersteuning of begeleiding, maar uitgangspunt is dat mensen bij wijze van spreken morgen weer kunnen werken. Terwijl de praktijk is dat deze mensen ziek zijn, of in ieder geval dermate arbeidsongeschikt zijn dat werken helemaal niet aan de orde is. Ongeveer een derde van de mensen in de Participatiewet is hier levenslang toe veroordeeld, omdat zij nu en in de toekomst niet kunnen werken. Nog een derde van de mensen kan in ieder geval op dit moment niet meteen aan de slag. Mensen die niet meer kunnen werken horen niet thuis in de Participatiewet. De wet is bedoeld als een tijdelijk vangnet voor mensen die even zonder baan zitten en geen toegang hebben tot andere financiële middelen, bijvoorbeeld vermogen of het inkomen van hun partner.

Verplichtingen in de wet zijn voornamelijk gericht op het stimuleren van uitstroom en het tegengaan van misbruik. Daaronder vallen onder meer een uitgebreide inlichtingenplicht, grenzen aan de hulp en giften die je mag ontvangen, een maximaal vermogen, de kostendelersnorm en de partnertoets. Bovendien komen daar nog strenge eisen bij zoals de taaleis en de sollicitatieplicht. Wanneer uitkeringsgerechtigden niet voldoen aan de vele verplichtingen kunnen zij gekort worden op hun uitkering of te maken krijgen met forse boetes.

Een vergelijkbare situatie doet zich voor in de WW. Bijna alle arbeidsongeschikten die minder dan 35% arbeidsongeschikt worden verklaard en niet meer werken, moeten naar het UWV voor een WW-uitkering. In de WW wordt er zo mogelijk nog meer dan in de Participatiewet vanuit gegaan dat werken ieder moment mogelijk is en re-integratie is gericht op snel weer volwaardig aan het werk. Dit terwijl het om aantoonbaar arbeidsongeschikte werknemers gaat. In de huidige krappe arbeidsmarkt stroomt de WW vol met mensen die eigenlijk niet direct beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. Althans niet voor de huidige arbeidsmarkt waar ondanks de krapte mensen met een vlekje weinig tot geen kansen krijgen.

“Veel leerlingen en studenten met Long COVID zitten in de bijstandswet, met alle verplichtingen van dien. Ook wij willen een passende uitkering.”

‘Veel studenten met Long COVID komen ook bij het UWV terecht, maar hebben geen recht op een WIA. Wij komen uit bij een Wajongaanvraag, die vaker niet als wel word toegekend. Ook ik heb een Wajongaanvraag gedaan. Op 13 maart 2022 testte ik positief op Corona. Ik liep toen mijn afstudeerstage als docent geschiedenis en werkte ook naast mijn studie. Een infectie maakte daar korte metten mee. Een tweede infectie verergerde alles en ik kon niet meer zelfstandig blijven wonen. Sinds maart 2024 woon ik bij mijn ouders zodat zij voor mij kunnen zorgen.

Het gesprek bij het UWV begon met de zin: ‘Ik weet niet wat je hier doet, want Wajong doen wij niet voor Long COVID.’ Mijn arbeidsongeschiktheid is wel toegekend, want ik heb geen arbeidsvermogen. Een WIA had ik dus waarschijnlijk wel gehad. Maar om Wajong te krijgen, moet je duurzaam oftewel blijvend ziek zijn. Ik had bijvoorbeeld kans op spontaan herstel volgens de arts. Helaas ga ik alleen achteruit en voeg ik mij ondertussen bij de 90.000 mensen die zwaar lijden onder Long Covid. Voor de leerlingen en studenten met Long COVID is er geen geschikte uitkering. Velen van ons belanden in de bijstandswet. De wet waarin je CV online moet staan, je verplicht moet solliciteren en elke baan moet accepteren die je wordt aangeboden, anders raak je je uitkering kwijt. Maar ja, dat gaat niet als je per dag amper 2 uur rechttop zit en een mailtje sturen energie slurpt.

Ondertussen zit ik in een bezwaarproces, en het UWV is in gebreke gesteld. Het UWV heeft namelijk voor de 3e keer uitstel gevraagd. Deze keer vanwege de chaos bij de WIA, maar daar kan ik niks aan doen en ik zit maar te wachten. Zonder inkomen. Mijn ouders kunnen gelukkig mijn kosten dekken, maar fijn is anders. Dat is ook een voorrecht wat niet iedereen in deze situatie heeft. Ik hoop snel duidelijkheid te krijgen, want over een paar weken verloopt de 2 weken van de in gebreke stelling. Maar de kans is groot dat ik alsnog de bijstand in moet met alle gevolgen van dien. Dit klopt gewoon niet en zou anders kunnen en moeten. Het is niet onze schuld dat we ziek zijn geworden voordat we konden werken. Ook wij willen graag een passende uitkering zonder al die rompslomp eromheen.’

PROBLEEM 7: DE LOTERIJ ALS JE EEN MOEILIK OBJECTIVEERBARE ZIEKTE HEBT

Werknemers met zogenaamde 'moeilijk objectiveerbare aandoeningen' die zich na twee jaar ziekte melden voor een WIA-beoordeling, hebben nog steeds te maken met een loterij. De uitkomst van de WIA-beoordeling is in hoge mate afhankelijk van welke verzekeringsarts de beoordeling doet. Het UWV weet zich nog steeds geen raad met moeilijk objectiveerbare ziektes. Met ziektes zoals ME/CVS, Fibromyalgie en Lyme. Dit was al een probleem, maar is veel groter geworden sinds Long COVID hier in 2022 is bijgekomen. Zie bijvoorbeeld fnv.nl/longcovid. Uiteraard begrijpen we dat dit niet zomaar is opgelost, maar er kan echt meer gedaan worden om te komen tot betrouwbare eensluidende richtlijnen om deze loterij te voorkomen.

"Ik viel steeds weer uit. Ik voel me angstig wanneer ik met instanties te maken heb."

'In 2016 ben ik na een WIA-keuring afgewezen en in de bijstand terechtgekomen. Ik ben in hoger beroep gegaan omdat ik in mijn dagelijks leven erg veel beperkingen ondervond. Dit heb ik toen verloren. Ik had al een paar jaar chronische pijn na 2 ongelukken. Ik ben daar nooit goed van hersteld. In de WIA-keuring en het hoger beroep kreeg ik de boodschap dat fibromyalgie niet erkend wordt en dat ik volgens hen 99% arbeidsgeschikt zou zijn. Ik kwam dus in de bijstand terecht en ben tot op heden, na diverse re-integratie pogingen, helaas nog niet in staat geweest om weer aan het werk te gaan. Ik viel steeds weer uit vanwege klachten. De hele situatie met de instanties was erg impactvol. Ik voel me sindsdien nog steeds angstig wanneer ik weer met instanties te maken heb.'

"Niet objectiveerbaar is niet hetzelfde als niet aanwezig."

'Door long covid ben ik na 2 jaar ziekte bij het UWV gekomen. Na een telefonische keuring ben ik 80-100% afgekeurd. NAV een herkeuring, aangevraagd door ex werkgever, ben ik herkeurd na een tijd, door dezelfde keuringarts. Dit was een live gesprek. Ik had nog dezelfde klachten, maar ben door diezelfde arts 'ineens' genezen verklaard en buiten de WIA terecht gekomen. Mijn WW rechten waren verlopen in de WIA periode en op bijstand had ik geen recht i.v.m. werkende echtgenoot. Wij hebben bezwaar gemaakt op het besluit, alleen daar hebben we bijna een jaar op moeten wachten. 1 jaar zonder mijn inkomen dus. Een enorme stressvolle tijd voor mij, mijn man en onze fam/ vrienden. Mijn bezwaar is onlangs behandeld. Het voorgenomen besluit is rond de 44% arbeidsongeschikt, dat zou betekenen terug in de WIA, maar ook dit percentage is waarschijnlijk niet realistisch. Heel vervelend vond ik dat de arts zei 'ik hoor wat je zegt, ik begrijp dat je beperkingen hebt, maar ze zijn zo moeilijk objectiveerbaar en daarom moeilijk in een FML te zetten'. Niet objectiveerbaar is niet hetzelfde als niet aanwezig. Ik moet nu weer met de rechtsbijstand kijken wat we gaan doen, in beroep waarschijnlijk. Ook hier zal wel weer tijd overheen gaan. De WIA, waar ik immers zelf voor gewerkt heb in feite, is voor mij een zeer stressvol, oneerlijk, onbegrijpelijk, frustrerend verhaal geworden. Ik begrijp weinig van deze manier van keuren, het FML systeem en nog minder van wat de arbeidsdeskundige daarmee doet. Bovendien zijn de wachttijden onmenselijk lang. Ik heb heel sterk het gevoel dat je afhankelijk bent van welke arts, welk percentage je krijgt. Het is logisch dat iedereen anders werkt, maar er lijkt heel veel verschil in te zitten. Ik ben er elke dag mee bezig, het gaat tenslotte om je inkomen. Ik kan alleen maar heel hard vechten en hopen dat dit tot een goed einde komt maar zie het nog niet positief in.'

“Nooit van gehoord en niet serieus genomen.”

‘In oktober 2020 ziek gemeld vanuit de WW. Na 2 jaar ziekte wet voor het eerst gekeurd (geen eerstejaars gehad) door een arts in opleiding die nog nooit van mijn aandoening had gehoord maar het totaal niet serieus nam. Gevolg ziekte wet stop gezet en terug de WW in. In bezwaar gegaan en gewonnen. Toen had er een nieuwe keuring moeten komen, is ook tegen mij gezegd maar in plaats daarvan heeft men het rapport van de bezwaararts gebruikt. Opnieuw bezwaar, loopt inmiddels al 14 maanden waardoor ik nu in de lage vervoluitkering zit omdat ik te ziek ben om de restverdiencapaciteit te benutten. Bovendien reïntegratie verplichtingen die ik niet kan waarmaken. Volgens mijn jurist is IVA op zijn plaats. Bijna niemand kan werken met deze aandoening, vrijwel al deze patiënten hebben IVA. Sinds mijn ziekmelding zijn we dus inmiddels 4 jaar verder. 4 jaar strijd met UWV en stress en onzekerheid en dat voor een hartpatiënt die stress moet vermijden.’

Beeld: FNV-kaderlid overhandigt krant 'Gevangen in de bijstand' aan demissionair minister van Gennip voorafgaand aan het debat in de Tweede Kamer.

GELD GENOEG? GELD GENOEG!

De financiering van de WIA is complex. De WIA wordt gefinancierd uit twee fondsen waarvoor premie wordt afgedragen: de Werkhervattingskas (Whk) en het Arbeidsongeschiktheidsfonds (Aof). Bij het Whk is de premie gedifferentieerd naar de werkgever en/of sector, afhankelijk van de instroom in de WIA (hoe beter je het doet als werkgever om instroom in de WIA te voorkomen, hoe minder je hoeft te betalen). En bij het Aof wordt een vaste premie afgedragen. De Aof-premie is dan wel weer gedifferentieerd naar bedrijfsomvang.

In 2025 betalen kleine werkgevers een premie van 6,28% en grote werkgevers een premie van 7,64% over het brutoloon aan premie tot het gemaximeerde dagloon. Deze premies worden beide geïnd door de Belastingdienst en daarna overgedragen aan door het UWV beheerde fondsen. UWV rapporteert tweejaarlijks hierover. Dit fonds is, in tegenstelling tot de meeste andere fondsen, niet 'lastendekkend'. Met andere woorden: de premiehoogte heeft geen directe relatie tot de uitkeringslasten. Dit fonds kan daardoor onbegrensd in de min of in de plus staan. Dat laatste is nu het geval.

Het UWV heeft zelf geen zeggenschap over de fondsen. En werkgevers en werknemers en hun organisaties zoals vakbonden op dit moment ook niet. De overheid bepaalt de premiehoogte en -grondslag én de uitkeringsvoorwaarden. De fondsen puilen uit met een totaal vermogen dat in 2025 gaat oplopen naar verwachting tot 55.091 miljoen euro (ruim 55 miljard euro). Het Aof heeft eind 2025 naar verwachting een vermogen van 39,78 miljard Euro. Zie onderstaande tabel.

Tabel 9.1 Financieel overzicht Aof

Bedragen x € 1 miljoen

	2023	2024	2025
Baten			
Premiebaten	21.940	24.795	26.235
Rijksbijdrage WAZO-ZEZ	103	110	114
Totale baten	22.043	24.905	26.349
Lasten			
Uitkeringslasten	14.731	15.780	16.600
Sociale lasten	2.568	2.772	2.928
Uitvoeringskosten	1.052	1.036	1.041
Totale lasten	18.079	19.187	20.459
Saldo	3.965	5.717	5.890
Vermogenspositie			
Vermogen	28.175	33.892	39.781

In het Aof zit dus een enorm vermogen dat ook nog snel groeiende is. In 2025 zal er meer dan 5.890 miljoen euro meer binnenkomen dan wordt uitgegeven. Er wordt dit jaar door dit enorme vermogen ook nog rekening gehouden met 667 miljoen euro aan rentebaten.

En anders dan werkloosheid is arbeidsongeschiktheid, zeker langdurige arbeidsongeschiktheid, binnen redelijke marges goed te voorspellen. Conjuncturele schommelingen of crisissen zullen op de instroom van de WIA slechts een beperkte invloed hebben. Een gezondheids crisis kan wellicht instroom verhogen, denk aan (Long) COVID. Maar dit zal desalniettemin binnen marges zijn en daarom is de WIA instroom redelijk te prognosticeren.

Het vermogen van het Aof is zo groot en groeit zo hard simpelweg doordat de premie-inkomsten veel sneller stijgen dan de uitgaven. De uitkeringslasten in de WIA voor het Aof stijgen naar verwachting in de periode 2023-2025 van 18.079 naar 20.459 miljoen euro. Dat is een stijging van 2.380 miljoen euro in twee jaar oftewel 13,16%. Dat is een behoorlijke stijging waar regelmatig zorgelijke berichten over verschijnen. Maar in dezelfde periode stijgen de premie-inkomsten van 21.840 miljoen euro in 2023 naar verwachting 26.235 miljoen Euro in 2025. Dat is een stijging van 4.395 miljoen euro, oftewel 20,1%. De stijging van de premie-inkomsten komt onder andere doordat veel meer mensen werken en dus premie betalen en verder omdat de lonen snel stijgen waardoor de premie per werkende dus ook snel stijgt.

Kortom, er is geld genoeg om de hoognodige verbeteringen in uitkering en uitvoering door te voeren. Als er tenminste de wil is om de Aof-premie te gebruiken waar die voor is: de WIA. Premie die door werkgevers betaald wordt, geheven over de lonen van werkenden en afkomstig uit de loonruimte.

**Leven in de WIA -
het verhaal van Alicja**

Alicja is ziek, maar zou volgens het UWV toch 40 uur kunnen werken. Ze kan zich niet voorstellen hoe ze dat voor elkaar zou kunnen krijgen met haar ziekte en beperkingen. Niemand verwacht ooit in de WIA terecht te komen, maar het kan iedereen overkomen. De WIA is keihard en oneerlijk. De FNV strijdt voor een betere WIA. Doe jij mee?

OPLOSSINGEN

De problemen zijn zoals gezegd groot. Maar de oplossingen zijn er ook. De vraag is dus niet: zijn deze problemen op te lossen? Want daarop is het antwoord: ja. De vraag is of de echte wil er is om te komen tot een eerlijk, gedegen en goed uitgevoerde WIA. In het eerder verschenen Witboek en in de rapportages van OCTAS staan prima uitgangspunten voor concrete en uitvoerbare voorstellen voor een betere WIA en ook hoe dit aan te pakken:

- verlaag de ondergrens van arbeidsongeschiktheid om voor de WIA in aanmerking te komen van 35% naar 15%;
- stop met de veel te lage WIA-vervolguitkering;
- hervorm het keuringssysteem. Maak het eerlijk, eenvoudig en uitlegbaar;
- maak serieus werk van beperken van de doorgeslagen flexibilisering van de arbeidsmarkt, maak het vaste contract weer de norm. Flexwerkers die dan overblijven horen rondom ziekte en re-integratie dezelfde ondersteuning, begeleiding en bescherming te krijgen als reguliere werknemers;
- bij de uitvoeringsinstantie UWV moeten onorthodoxe maatregelen genomen worden voor de korte termijn. Een echte oplossing zou zijn dat er dit jaar nog een noodfonds wordt opgericht en gefinancierd met een deel van de overtollige WIA-miljarden. Daaruit kunnen getroffen uitkeringsgerechtigden ruimhartig en laagdrempelig worden gecompenseerd;
- om ruimte te maken voor de essentiële taken van het UWV moeten enkele taken voorlopig gestopt kunnen worden. Denk aan eerstejaarsziektewetbeoordelingen, de herbeoordeling van gedeeltelijk arbeidsongeschikten die vallen onder verantwoordelijkheid van eigen risicodragers en verzekeraars en het stoppen met onnodige procedures voor mensen die relatief vlak voor hun pensioen zitten door de 60-plusmaatregel te verlengen;
- stop met allerlei maatregelen voor arbeidsgehandicapte bijstandsgerechtigden en WW'er. Kom met een aparte regeling voor de groep mensen die wegens een arbeidsbeperking niet zonder specifieke ondersteuning kunnen werken en die recht doet aan hun situatie.

Beeld: Kitty Jong te midden van de actievoerders tijdens de bezetting van het UWV-kantoor.

VRAGEN?

Persvoorlichting: Arjan de Boer - arjan.deboer@fnv.nl

Inhoudelijke vragen: Jetty Bruinsma - jetty.bruinsma@fnv.nl